

Photios al Constantinopolului

SENTINȚE MORALE

Ediție bilingvă

Traducere, studiu, comentarii și note
de Cristian Ioan Dumitru

POLIROM
2022

Cuprins

<i>Notă introductivă</i> (Cristian Ioan Dumitru).....	5
<i>Studiu</i> (Cristian Ioan Dumitru).....	7
Παράνευσις διὰ γνωμολογίας Φωτίου • Sentințe morale	57
<i>Note</i>	137
<i>Bibliografie</i>	167
<i>Index de referințe biblice în traducere</i>	185
<i>Index tematic</i>	186

85. Τὸν Ἰωσήφ ὁ τῶν ἀδελφῶν φθόνος Αἰγύπτου κατέστησε βασιλέα· ἦδει γάρ καὶ τὸν φθόνον ὑπόθεσιν ποιεῖσθαι φιλοσοφίας, ὥσπερ καὶ τὴν τοῦ γυναιίου ἀκολασίαν γυμνάσιον ἀρετῆς ἔδειξε καὶ σωφροσύνης· οὐκοῦν οὐ τὸ φθονεῖσθαι βλαβερὸν, ἀλλὰ τὸ μὴ σπουδάζειν φιλοσοφίας ποιεῖσθαι τὸν φθόνον ἀφορμὴν.

86. Οὐ χρή τὸν καλὸν κάγαθὸν τοῖς τῶν φαύλων πράξεις ἐκτρέπεσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν στολὴν καὶ τοὺς λόγους καὶ τὰ σχήματα· ὁ δὲ μὴ τοῦτο ποιῶν διὰ τῶν ἔξωθεν περιέργων σχημάτων τὴν μηδὲν αὐτῷ προσήκουσαν φαύλην ὑπόληψιν εἰδωλοποιεῖ.

87. Καὶ γέλωσ καὶ δάκρυον καὶ σώματος κίνησις καὶ στάσις καὶ καθέδρα καὶ ὕπνος καὶ ἐγρήγορις καὶ πρό γε τούτων χαρὰ καὶ λύπη τῶν μὲν συνετῶν καὶ πεπαιδευμένων ἐν τάξει καὶ κατὰ καιρὸν φιλοῦσι προΐεναι, τῶν δὲ ἀμαθῶν καὶ ἀσυνέτων οὐδὲ ταῦτα κατὰ τὸν ὀρθὸν προέρχεται λόγον· διὸ χρή καὶ τῆς τούτων εὐταξίας καὶ εὐκοσμίας προνοεῖσθαι· κήρυκες γάρ εἰσιν ἀψευδεῖς καὶ ταῦτα τοῦ ἦθους καὶ τῆς κατὰ ψυχὴν διαθέσεως.

88. Μεγαλοψύχου μὲν καὶ μεγαλόφρονος ἀνδρὸς οὐδὲ λόγοις ἐπεξελθεῖν τὸν τῆς ὕβρεως ἄρξαντα, – εἰ δὲ μή, ἀλλὰ γε πολλῶ μετριωτέροις· ὁ δὲ καὶ πληγὰς ἐπιπιθείς, δευτέρας οὗτος ἦρξεν ἀδικίας καὶ τὰς πρώτας λοιδορίας ἔδειξεν οὐ ψευδομένας.

să găsească o deplină absență a durerii, căci ambele stări sunt străine de natura umană.

85. Invidia fraților l-a rânduit pe Iosif guvernator al Egiptului⁶⁸. De bună seamă, el știa că până și invidia poate fi așezată la temelia unei viețuiri înțelepte, tot așa cum necumpătarea femeii s-a dovedit <în cazul său> un exercițiu al virtuții și al cumpătării⁶⁹. Prin urmare, nu a fi invidiat este vătămător, ci a nu te nevoi să prefaci invidia în prilej pentru o viață înțeleaptă⁷⁰.

86. Trebuie ca omul cuviincios⁷¹ să respingă nu numai faptele celor meschini, ci și portul, limbajul și comportamentul lor. Cel care însă nu face acest lucru prin intermediul unor manifestări categorice devine subiectul unei prejudecăți care nu îi face nicicum cinste⁷².

87. Râsul și plânsul, mișcarea, repausul trupului și șederea⁷³ lui, somnul și trezia și încă înainte de acestea bucuria și amarul oamenilor înțelepți și instruiți se petrec în rânduială și la momentul oportun. În ceea ce îi privește însă pe cei ignoranți și nesăbuiți, nici măcar aceste comportamente nu se manifestă după un principiu corect. De aceea, este trebuincios să ne îngrijim de buna ordine și de disciplina acestora, căci, fără îndoială, aceste atitudini reprezintă crainici nemincinoși ai caracterului și ai dispoziției interioare⁷⁴.

88. Este specific omului magnanim și cu minte strălucită să nu îl pedepsească nici măcar prin cuvinte pe cel care a început a se comporta violent – altminteri, <il muștră> cu vorbe foarte cântărite. Cel care însă răspunde și prin lovituri a comis o a doua fărădelege și a arătat <astfel> primele ofense nu lipsite de temei⁷⁵.

89. Ὁ ἀλλοτρίαις γυναιξίν ἐμπαθῶς ἐνατενίζων οὐ κόρας, ἀλλὰ πόρνας τὰς ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς κόρας ἔχει.

90. Μὴ ἀμαρτεῖν μὲν ἀνθρώπῳ ἀδύνατον, ἀμαρτεῖν δὲ οὐ χαλεπὸν· μὴ πόρρω συγγνώμης· εἰ δὲ καὶ πρὸς τοῦτό τις περιπέση, ἀλλὰ μετανοία ζητεῖν τὴν διόρθωσιν· τό δὲ πρὸς μηδέτερον ἀφορᾶν οὐκ ἀνθρωπείας, ἀλλὰ δαιμονίας ἐστὶ φύσεως ἴδιον.

91. Ὁ λέγων τὰ αἰσχρὰ ἐγγύς ἐστὶ τοῦ ὑπονοεῖσθαι καὶ πράττειν αὐτά· οὐδὲ γὰρ διέστηκε μακρὰν ἢ γλῶσσα τῶν χειρῶν· ὁ γὰρ μὴ κρατῶν ῥημάτων αἰσχυρῶν πῶς ἂν κρατήσειεν ἡδονῶν, τῶν μάλιστα τὰς αἰσθήσεις καταγοητεύειν δυναμένων;

92. Ἀκολασία γλώσσης ἔλεγχος μὲν ἐστὶ τῆς κατὰ διάνοιαν ἀκρασίας, αὐτόματος δὲ καὶ προάγγελος τῶν ὁμοίων ἐπιτηδευμάτων.

93. Φιλοξενίας ὢν Ἀβραὰμ ἐραστής ἐν ἀγγέλου μορφῇ τὸν δημιουργὸν ἐξένισε τοῦ παντός· δῆλον οὖν ἐντεῦθεν, ὡς ὁ τὴν φιλοξενίαν ἀθετῶν τὴν μισανθρωπίαν τοῦ δαιμονίου γένους εἰς τὴν ἑαυτοῦ ψυχὴν εἰσοικίζεται.

94. Ὁ τοὺς ἀλλοτρίους πόνους ποιούμενος πρόσδοτον, τοὺς οἰκείους ἀρράβωνιζόμενος ἄλλοις οὐκ αἰσθάνεται· εὐμετάτρεπτον γὰρ ἡ ἀδικία καὶ μετὰ τόκου τὴν ζημίαν προξενεῖ τοῖς κατάρξασιν.

95. Παρ' οἷς ἢ τοῦ κολακεύοντος γνώμη μᾶλλον ἰσχύει τοῦ νουθετοῦντος, οὔτοι τῶν οἰκείων ἠθῶν πρὸ τῶν ἄλλων στηλιτεύουσι τὴν μοχθηρίαν.

89. Omul care caută la femeile altora cu priviri pătimașe nu are pupilele⁷⁶ ochilor săi feciorelnice, ci desfrânate.

90. Omului îi este cu neputință să nu păcătuiască, iar să păcătuiască nu îi este greu. Dacă cineva a căzut în <păcat>, nu prin îngăduință⁷⁷, ci prin pocăință își caută îndreptarea⁷⁸. Însă a nu lua în considerare nici una dintre aceste posibilități nu aparține naturii oamenilor, ci a demonilor⁷⁹.

91. Cel care vorbește lucruri josnice este lesne suspectat că le și săvârșește, căci limba nu se află la mare distanță de mâini. Iar omul care nu reușește să își pondereze cuvintele rușinoase cum ar putea oare să țină în frâu plăcerile care au puterea să-i amăgească⁸⁰ cu totul simțurile?

92. Necumpătarea limbii este o dovadă a depravării minții și prevestește de la sine și <alte> deprinderi similare.

93. Iubitor al ospeției fiind, Avraam L-a găzduit, sub chipul unui înger, pe Ziditorul a toate⁸¹. De aici reiese limpede, așadar, că omul care disprețuiește ospitalitatea oferă sălaș în sufletul său mizantropiei proprii neamului demonilor.

94. Cei care obțin profit din ostenele altora nu își dau seama că le oferă acelor propriile <eforturi> drept gaj. În adevăr, nedreptatea se întoarce cu ușurință⁸² <împotriva lor> și îi face pe cei care au început-o să plătească pedeapsa cu dobândă.

95. Oamenii pentru care părerea celui ce linguește cântărește mai mult decât a celui care muștră își pervertesc caracterul înaintea tuturor⁸³.

96. Οὐδενὶ οὕτω τῶν πάντων ὡς ἐλέφ Θεός
θεραπεύεται.

97. Πλούτησον μὴ περιουσία μόνον, ἀλλὰ καὶ
εὐσεβεία, μὴ μόνον τῷ χρυσίῳ, ἀλλὰ καὶ τῇ ἀρετῇ.

98. Γενοῦ τοῦ πλησίον τιμιώτερος ἐκ τοῦ φανῆναι
χρηστότερος.

99. Ὁ ἀδικῶν κομιεῖται ὁ ἠδίκησε, καὶ οὐκ ἔστι
προσωποληγία.

100. Πλεονεξίας εἶδος τό χαλεπώτατον μηδὲ τῶν
φθειρομένων μεταδιδόναί τοῖς ἐνδεέσι· τοσοῦτους ἀδικεῖς,
ὅσοις παρέχειν ἐδύναω.

101. Βέλτιον λίθον βαλεῖν εἰκῆ ἢ λόγον.

102. Λάλει ἃ δεῖ καὶ ὅτε δεῖ, καὶ οὐκ ἀκούσεις ἃ μὴ
δεῖ.

103. Κρύπτειν τὴν ἀλήθειαν χρυσόν ἐστι θάπτειν.

104. Πολλοὶ εἰσιν οἱ τὰς πονηρὰς πράξεις ἀποδεχόμενοι
καὶ χαρίεντα μὲν τὸν εὐτράπελον λέγοντες, τὸν δὲ
αἰσχρολόγον πολιτικόν· τὸν πικρὸν καὶ ὀργίλον
ἀκαταφρόνητον ὀνομάζουσι, τὸν φειδωλὸν καὶ
ἀκοινωνήτον ὡς οἰκονομικὸν ἐπαινοῦσι, τὸν ἄσωτον
ἐλευθέριον, τὸν πονηρὸν καὶ ἀσελγῆ ἀπολαυστικὸν καὶ
ἀνειμένον, καὶ ἀπλῶς πᾶσαν κακίαν ἐκ τῆς παρακειμένης
ἀρετῆς ὑποκορίζονται.

105. Οὐ τὸ ζηλοῦν κακίαν, ἀλλὰ καὶ τὸ τοὺς ἐν αὐτῇ
ζῶντας ἐπαινεῖν φέρει τινὰ κόλασιν, οὐ τὴν τυχοῦσαν
ἡμῖν, μᾶλλον δὲ αὐτῶν τῶν ἐν πονηρίᾳ ζώντων

96. Nici un lucru nu ne poartă de grijă precum mila lui Dumnezeu.

97. Fii bogat nu numai în avuții, ci și în evlavie; nu numai în aur, ci și în virtute⁸⁴.

98. Fă-te mai vrednic de aproapele arătându-te mai bun⁸⁵.

99. Cel nelegiuit va suporta consecințele fărădelegii comise și nu încapă loc de părtinire⁸⁶.

100. O formă foarte severă de lăcomie constă în a nu împărți celor în nevoie nici măcar lucrurile perisabile⁸⁷: astfel, faci o nedreptate tuturor celor pe care îi puteai ajuta⁸⁸.

101. Mai bine este să arunci o piatră la întâmplare decât un cuvânt⁸⁹.

102. Vorbește ceea ce trebuie atunci când trebuie și să nu îți pleci urechea la ceea ce nu trebuie⁹⁰.

103. A ascunde adevărul înseamnă a îngropa o comoară⁹¹.

104. Mulți sunt cei care aprobă faptele rele, numindu-i agreabil pe cel înșelător și cuviincios pe cel slobod la gură. Ei spun că omul aspru și iute la mânie nu este vrednic de dispreț, îl laudă pe cel avar și neomenos ca econom, pe cel risipitor ca liberal, pe cel rău și destrăbălat ca devotat desfătării și lipsit de griji⁹², și, pe scurt, îndulcesc⁹³ fiecă patimă cu <numele> virtuții opuse.

105. Nu numai a imita patima, ci și a-i lăuda pe cei care trăiesc în ea atrage asupra-ne o pedeapsă nu oarecare, ci mai severă decât chiar a aceluia care trăiesc în